

Tussentijds verslag:
Evaluatie Coöperatieve Wijkraad Oosterparkwijk Groningen
0- en 1-meting: periode najaar 2017 - voorjaar 2019

Oktober 2019

Breuer
ONDERZOEK & INTRAVAL
ADVIES

R. Mennes
B. Bieleman

oii onderzoek
informatie
statistiek
 groningen

K. Kloosterman

1. Inleiding

Breuer&Intraval en Onderzoek, Informatie en Statistiek Groningen evalueren samen het experiment 'Coöperatieve WijkRaad Oosterparkwijk' (hierna CWR).¹ In dit experiment nemen zowel wijkbewoners als raadsleden plaats in de WijkRaad. De wijk wordt in dit experiment gezien als een coöperatie waarvan alle bewoners lid zijn. Bewoners worden voor deelname aan de CWR uitgenodigd op basis van loting. Daarnaast is er een wijkpanel van 400 - tevens ingelote - wijkbewoners waarvan de CWR gebruik kan maken. De CWR beslist over (delen van) de wijkagenda en de inzet van budgetten voor de wijk. Bij belangrijke beslissingen kan het wijkpanel worden geconsulteerd.

1.1 Doelen CWR

Aan de CWR zijn twee basisdoelen verbonden die in het onderzoek worden gemeten:

1. Er worden **goede besluiten** door de CWR genomen voor de wijk de Oosterpark (**resultaat**).
2. Er wordt **een ontwikkeling in gang gezet en onderhouden** waardoor er **steeds betere besluiten** voor de wijk kunnen worden genomen (**proces**).

Het eerste doel is een 'stip op de horizon'; het **resultaat** waar de CWR naar streeft. In hoeverre wordt dat 'meetbaar' bereikt? Het tweede doel heeft betrekking op de weg naar het resultaat; de inrichting van het **proces** van de CWR. Lukt het tijdens de looptijd van het experiment om de voorwaarden en omstandigheden te optimaliseren die nodig zijn om goede besluiten voor de wijk te kunnen nemen?

Resultaatmeting

Het eerste doel wordt gemeten met de resultaatmeting. Dit onderzoeksonderdeel kent drie meetmomenten:

- een **0-meting** voorafgaand aan de start van het experiment;
- een **1-meting** één jaar na de start van het experiment;
- een **2-meting** twee jaar na de start van het experiment.

Op elk van deze meetmomenten is/wordt een enquête uitgezet onder leden van de CWR, de leden van het wijkpanel en de overige wijkbewoners. De resultaten van de metingen worden met elkaar vergeleken om te onderzoeken of de ontwikkelingen in lijn zijn met de aan het experiment gelieerde doelen.

Procesevaluatie

Om het tweede doel te onderzoeken wordt een procesevaluatie verricht. Voor de procesevaluatie worden bij alle CWR-leden (zowel de wijkbewoners als de gemeenteraadsleden) face-to-face interviews afgenomen in de vorm van een informeel gesprek. Daarbij onderscheiden we drie soorten interviews c.q. gesprekken:

- **Startgesprekken** (voorafgaand aan de deelname van een CWR-lid): in dit gesprek wordt vooral ingegaan op de redenen die aspirantleden van de CWR noemen om aan het experiment mee te doen en de verwachtingen die zij daarvan hebben;
- **Vervolggesprekken** (zo'n zes tot twaalf maanden na het vorige gesprek): in dit gesprek wordt met name aandacht besteed aan hoe het gaat en of de ervaringen van het CWR-lid overeenkomen met de verwachtingen;
- **Eindgesprekken** (bij beëindiging van deelname van een CWR-lid): in dit gesprek worden de ervaringen van het CWR-lid besproken en (vooral) wat de redenen zijn voor het beëindigen van deelname.

Tevens is er voor de procesevaluatie geput uit de verslagen en notulen van bijeenkomsten van de CWR. De onderzoekers zijn daarnaast bij meerdere (zowel besloten als openbare) vergaderingen, kwartaaldagen en bijeenkomsten aanwezig geweest. Ook heeft een groepsgesprek plaatsgevonden met leden van de bouwgroep (actief in de voorbereidende fase van de CWR) en enkele direct betrokkenen.

2. Resultaatmeting

Hieronder volgen de belangrijkste uitkomsten van de resultaatmeting. De resultaatmeting poogt aan te geven in hoeverre de vooraf gestelde doelen zijn gerealiseerd. Voor de analyses zijn de eerste twee (van de drie) groepen samengevoegd. De volgende twee groepen worden vergeleken: 1. leden van de CWR en het wijkpanel; en 2. de overige wijkbewoners. De resultaten tot nu toe zijn gebaseerd op de 0- en 1-meting. De 2-meting vindt plaats als het experiment van de CWR is afgerond.

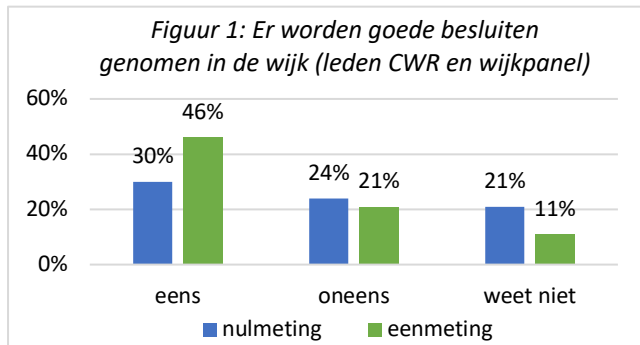
¹ Voor meer informatie over de CWR, zie: <http://cooperatiewijkraad050.nl>

Doelen CWR

De meest opvallende uitkomsten van de resultaatmeting zijn de verschillen tussen de leden van de CWR en het wijkpanel enerzijds (1) en de overige wijkbewoners anderzijds (2). Bij de leden van de CWR zien we een toename in doelrealisatie als we de 0- en 1-meting met elkaar vergelijken. Bij de wijkbewoners blijft deze uit.

2.1 Doel 1: Het nemen van goede besluiten in de wijk

Het belangrijkste doel van de CWR is het nemen van goede besluiten in (en door) de wijk. In hoeverre slaagt zij daarin? De percentages eens, oneens en weet niet worden in de onderstaande figuur voor de 0- en de 1-meting weergegeven.

Leden CWR en wijkpanel

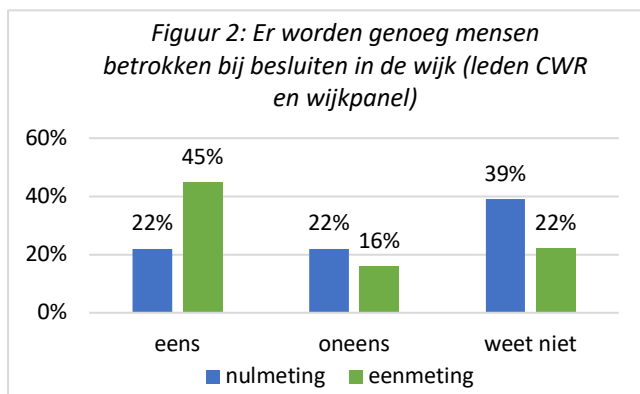
Bij de 0-meting geeft 30% van de leden van de CWR en het wijkpanel aan dat in de wijk goede besluiten worden genomen (figuur 1). Dat aandeel is bij de 1-meting gestegen naar 46%.

Overige wijkbewoners

Het beeld van de overige wijkbewoners m.b.t. tot deze doelstelling laat geen (significante) verschillen zien tussen de 0- en 1-meting.²

2.2 Doel 2: Het nemen van steeds betere besluiten voor de wijk

Het tweede doel van de CWR is het in gang zetten en onderhouden van een ontwikkeling waardoor er steeds betere besluiten worden genomen voor de wijk. In de figuren hieronder worden voor twee stellingen die deze doelstelling meten wederom de percentages weergegeven voor de leden van de CWR en het wijkpanel.

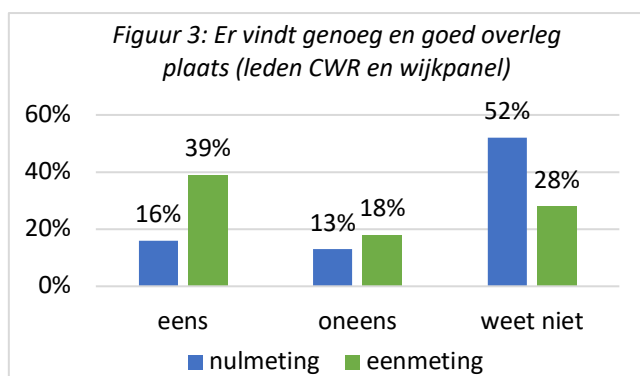

Leden CWR en wijkpanel

Veel vaker dan bij de 0-meting geven leden van de CWR en het wijkpanel bij de 1-meting aan dat aan deze voorwaarde voor goede besluitvorming wordt voldaan. Het aandeel dat het oneens is met de stelling is gedaald, net als het aandeel dat het 'niet weet'.

Overige wijkbewoners

Het beeld van de overige wijkbewoners is wat betreft deze stelling niet (significant) anders als we de 0- en 1-meting met elkaar vergelijken.

Leden CWR en wijkpanel

Over dit derde doel van de CWR zijn de meningen van de leden van de CWR en het wijkpanel meer verdeeld. De groei van het aandeel personen dat het eens is met de stelling is wel groter dan die van de mensen die het ermee oneens zijn.

Overige wijkbewoners

Ook voor deze stelling geldt dat de overige wijkbewoners hier tussen de 0- en 1-meting niet (significant) anders over zijn gaan denken.

² Omwille van de leesbaarheid van dit verslag worden resultaten alleen in figuren weergegeven als er sprake is van significante verschillen.

3. Procesevaluatie

Hieronder doen we verslag van de belangrijkste bevindingen tot nu toe van de procesevaluatie. De procesevaluatie heeft als doel inzichtelijk te maken in hoeverre een **'in gang gezette en onderhouden ontwikkeling'** (basisdoel 2) wordt gerealiseerd.

3.1 Deelname aan de CWR

- Alle geïnterviewde CWR-leden (zowel de wijkbewoners als de gemeenteraadsleden) zijn (in meer of mindere mate) blij met hun keuze om actief mee te doen aan het experiment. De wijkbewoners die zitting hebben genomen in de CWR noemen vooral hun persoonlijke ontwikkeling als positief punt. De gemeenteraadsleden zijn met name positief over het feit dat ze het 'interessante en nuttige' experiment van dichtbij kunnen meemaken.
- Alle CWR-leden geven aan dat er meer tijd nodig is om te zien of de gewenste ontwikkeling in gang is gezet. Het eerste jaar is een 'opstartjaar' geweest, waarin de CWR zich vooral op het interne proces heeft gericht en minder op de rest van de wijk. Voor met name de wijkbewoners in de CWR is het soms onduidelijk welk (overstijgend) doel de CWR dient en hoe zij worden geacht hieraan bij te dragen.

3.2 Doelbereiking CWR

- Het overkoepelende doel van de CWR is om tot weloverwogen beslissingen te komen die representatief zijn voor de wijk. De CWR-leden geven gemiddeld een 5,9 voor de mate van doelbereiking. De doelbereiking scoort weliswaar niet hoog, maar wel voldoende. Er zijn namelijk wel resultaten geboekt, aldus de CWR-leden. Voorbeelden zijn het plaatsen van 'hondenhaltes' en het verstrekken van subsidies.
- Dat de score niet hoger uitvalt heeft volgens de meeste leden te maken met het 'opstartjaar'. De focus lag meer op het interne proces dan op het maken van contact met de wijk. Enkele CWR-leden geven aan dat er in hun beleving een afstand tussen de CWR en de wijk bestaat. Meerdere CWR-leden vinden dat de periode van twee jaar (die nu wordt gehanteerd voor afwisseling van de CWR-leden) zou moeten worden verruimd om de gewenste doelen te behalen.

3.3 Samenstelling CWR

- Een uniek aspect van het experiment in de Oosterparkwijk is dat de 11 wijkbewoners zich niet kunnen aanmelden of worden gekozen. Zij worden in plaats daarvan 'ingeloot'. Door het lotingssysteem bestaat de CWR niet uit 'usual suspects' (wijkbewoners die zich al regelmatig inzetten voor de wijk). Vrijwel alle geïnterviewde CWR-leden geven aan dat zij zich hoogstwaarschijnlijk niet hadden aangemeld voor het experiment als ze niet door loting waren aangewezen. De verschillen tussen de CWR-leden (qua gedrag, opvattingen, normen en waarden) hebben echter wel tot fricties geleid. Er is een groepsdynamiek ontstaan die als belemmerend is ervaren voor de samenwerking tussen de leden.

3.4 Overlegstructuur

- De CWR-leden geven aan dat de overlegstructuur 'formeel' is geworden. Al vrij snel is gekozen voor de vorm van een (openbare) vergadering met een agenda, notulen en een voorzitter. Sommige CWR-leden zijn blij met deze 'gestructureerde' keuze, terwijl anderen aangeven het jammer te vinden dat de CWR een 'mini-gemeenteraad' (een instituut) voor de wijk is geworden.

3.5 Wijkpanel

- De algemene consensus over het wijkpanel is dat dit een nuttig instrument is, dat al meerdere malen goed is gebruikt. De goedkeuring van een plan door het wijkpanel voelt voor de CWR als legitimatie voor de beslissingen die zij neemt. Dat geeft met name aan de wijkbewoners in de CWR rust en zekerheid.
- Enkele CWR-leden plaatsen bij het wijkpanel wel de kanttekening dat bepaalde groepen wijkbewoners daarin mogelijk niet goed vertegenwoordigd zijn. Het wijkpanel is in hun optiek alleen echt bruikbaar als het wordt gecombineerd met 'de straat op gaan'. Andere CWR-leden geven daarentegen aan dat het in hun optiek juist niet de bedoeling is om zelf alle meningen te inventariseren in de wijk.

3.6 Samenwerking met andere instanties

- In de Oosterparkwijk zijn meerdere instanties actief die zich inzetten voor de leefbaarheid in de wijk en het welzijn van de bewoners. Vrijwel alle CWR-leden vinden dat het van groot belang is om deze bestaande netwerken (zoals de bewonersorganisatie (BO)) te benutten. Dit is in het eerste jaar om verschillende redenen niet altijd even goed gelukt. Als voorbeeld van een goede samenwerking wordt die met het WIJ-team genoemd.

4. Tussentijdse conclusies

Hieronder bespreken we de tussentijdse conclusies over de twee basisdoelen van de CWR: het nemen van **goede besluiten** door de CWR voor de wijk de Oosterpark (**resultaat**) en het in gang zetten **en onderhouden** van een ontwikkeling waardoor er steeds betere besluiten voor de wijk kunnen worden genomen (**proces**).

4.1 Goede besluiten / resultaat

- De CWR heeft enkele zaken gerealiseerd (bijvoorbeeld de hondenhaltes) die zonder de CWR niet tot stand zouden zijn gekomen. Dit positieve resultaat biedt perspectief voor de toekomst. Een belangrijk aandachtspunt hierbij is hoe de CWR de frequentie en reikwijdte van deze positieve resultaten kan vergroten. Op basis van de onderzoeksresultaten mag worden verwacht dat er vooral winst te behalen valt als de zichtbaarheid van de CWR in de wijk wordt vergroot.
- De CWR-leden geven aan het dat het overkoepelende doel van de CWR voor hen (nog steeds) onduidelijk is. De houding van de begeleiding door gemeente en externe partij(en) heeft daar mogelijk een rol bij gespeeld. Uit angst om te sturend te zijn hebben zij - heel voorstelbaar - een afwachtende houding aangenomen. De deelname aan de CWR voelde voor leden daardoor echter als een 'sprong in het diepe'. Het lijkt wenselijk om de begeleiding van de CWR wat actiever in te richten, zonder te sturend te zijn. De rol van de begeleiding zou er op gericht moeten zijn om de leden steeds op weer op het primaire doel van de CWR te attenderen. Dragen de acties van de CWR bij aan het nemen van 'goede beslissingen voor de wijk'? Daarnaast kan de begeleiding - indien gewenst - de CWR hulp bieden en alternatieven aandragen.

4.2 Proces

- Er wordt door CWR-leden gesproken over een 'opstartjaar'. De aanloopfase heeft veel langer geduurd dan waarvan aanvankelijk werd uitgegaan. Dit is niet specifiek voor de CWR, maar zien we ook bij andere nieuwe projecten, initiatieven en experimenten. Er is, gezien de vernieuwende elementen van de CWR, te weinig rekening mee gehouden dat invoering daarvan de nodige tijd kost. Om optimaal van de ervaringen te kunnen leren en te kunnen beoordelen of en hoe de CWR verder kan worden doorontwikkeld zou de uitvoering van de experimenteerfase van de CWR moeten worden verlengd.
- De CWR heeft in het eerste jaar voor gekozen om veel tijd besteden aan de interne afstemming. Ook lijkt (een deel van) de CWR het wijkpanel als weerspiegeling van de wijk te zien, terwijl het meer als informatiebron is bedoeld. Er lijkt al met al veel minder energie naar buiten (de wijk) te zijn gericht dan gewenst. Belangrijk is dat de CWR voor de rest van de experimenteerperiode het grootste deel van haar tijd steekt in het overleg c.q. het gesprek met 'de wijk'.
- De ontstane overlegstructuur in de CWR is sterk overeenkomstig reeds (lang) bestaande structuren. Enkele CWR-leden vinden de gekozen overlegstructuur te formeel, terwijl anderen de houvast ervan als prettig ervaren. De vraag rijst of deze overlegstructuur logisch is (omdat dit wellicht de meest optimale vorm is) of dat er andere alternatieven mogelijk zijn. De CWR dient voor zichzelf de vraag te beantwoorden of zij de huidige overlegstructuren wil voortzetten of dat zij alternatieven voor de overlegstructuur met elkaar wil bespreken en daar al dan niet mee aan de slag wil gaan.
- Het is zeer positief dat bewoners - die daarvoor niet actief waren en dat naar verwachting ook niet waren geworden - door de CWR nu actief bezig zijn met hun wijk. Ook geven meerdere leden aan dat ze zich door de CWR ook persoonlijk sterk ontwikkeld hebben. Deze positieve elementen zouden in de communicatie over de CWR (en andere alternatieve vormen van democratische vernieuwing) duidelijk(er) naar voren moeten worden gebracht.

5. Aanbevelingen

De onderstaande aanbevelingen komen voort uit de gecombineerde uitkomsten van de resultaatmeting en de procesevaluatie.

5.1 Aanbeveling 1: Betrek de wijk meer bij het overleg over en uiteindelijk bij het nemen van besluiten over de Oosterparkwijk.

Toelichting

Het betrekken van wijkbewoners is een van de hoofdoelen van de CWR ('Er worden voldoende - en genoeg van elkaar verschillende groepen - mensen betrokken bij besluiten die worden genomen in de wijk.'). Wijkbewoners zien – in tegenstelling tot de CWR-leden - weinig tot geen verbetering in het bereiken van dit doel (nauwelijks verschil tussen de 0- en 1-meting). Bij de openbare vergaderingen en de overleggen van de werkgroepen constateren we dat de inbreng van wijkbewoners (te) gering is. Er is tot dusver nog geen wisselwerking tussen CWR en wijk ontstaan.

Onze aanbeveling is om de doelen van de CWR zoveel mogelijk richtlijn te maken voor het handelen van de CWR. Het is van belang ervoor te zorgen dat de activiteiten van de CWR maximaal zijn afgesteld op het 'zo veel mogelijk betrekken van (van elkaar verschillende) wijkbewoners bij besluiten' en het organiseren van 'genoeg en goed overleg' met deze wijkbewoners. Voer het gesprek niet alleen binnen de CWR, maar voer het ook vooral daarbuiten.

5.2 Aanbeveling 2: Besteed als CWR meer tijd en aandacht aan het behalen van de gestelde doelen en minder aan de inrichting van het proces.

Toelichting

In de procesevaluatie is aangegeven dat 'de aanloopfase' veel langer heeft geduurd dan waarvan aanvankelijk werd uitgegaan. Er is veel tijd besteed aan 'interne afstemming', hetgeen vaak een kenmerk is van nieuwe projecten, initiatieven en experimenten. Deze interne gerichtheid leidt niet voor iedereen tot een voldoende mate van 'werkplezier'. Ook hebben de meeste leden van de CWR behoefte aan het halen van meer concrete resultaten. Zij zien dat de CWR te weinig gericht is op hetgeen waarvoor ze is opgericht: het nemen van goede (en steeds betere) besluiten voor de wijk.

5.3 Richtlijnen voor het werkproces

Als we de concrete acties die voortkomen uit de twee aanbevelingen in samenhang bezien, komen we uit op de volgende richtlijnen voor het werkproces:

1. Streef zoveel mogelijk naar het behalen van concrete resultaten door middel van goede besluiten die daaraan bijdragen;
2. Focus daarbij op de methodiek die het behalen van die concrete resultaten (door middel van goede besluiten) mogelijk maakt: het organiseren van het gesprek met de wijk en veel en divers overleg;
3. Stem de werkprocessen daarop af: vraag bij alles wat door de CWR wordt gedaan af hoe de overige wijkbewoners daarbij kunnen worden betrokken en handel daarnaar;
4. Handel altijd vanuit de problemen waar de CWR volgens de wijkbewoners een oplossing voor zou moeten bieden c.q. goede besluiten over zou moeten nemen. De CWR heeft als taak vast te stellen wat deze problemen zijn door ze (zo nu en dan) op te halen uit de wijk.

Colofon

©Breuer&Intraval

©Onderzoek, Informatie en Statistiek Groningen

Oktober 2019

Tekst: R. Mennes, B. Bieleman (Breuer&Intraval) en K. Kloosterman (OIS Groningen)

Opmaak: R. Mennes

Opdrachtgever: Gemeente Groningen